

Delavska Pravica

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.—. ~ Cena: za 1 mesec Din 5.—, za četrto leta Din 15.—, za pol leta Din 30.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavskega zbora, Miklošičeva cesta 21, I. nad. Telefon 2265. — Štev. čekovnega računa 14.900

Kelih do dna

Slovenski rudar je bil svoječasno elita delavstva. Imel je med vsemi delavci najboljšo plačo in stalno delo. Zato je rasel po premo- govinih revirjih nov delavski rod, ki je bil ponosen na svoj stan. Rudarska zastava, rudarski krog je bil simbol tega ponosa.

Poleg rudarskega stanu so rastle gospodarsko in kulturno tudi tisti kraji, kjer so stalno prebivali rudarji. V Zagorju so bile n. pr. pred 38 leti 4 prodajalne, danes jih je 23.

Od zadnjih let sem se je ta napredek ustavil. Pa če bi samo ustavil, ne bi bilo še najhujše. Rudarski stalež se vedno bolj krči, plače so vedno manjše, vedno več brezposelnih po rudarskih revirjih, vedno več bede, vedno več dolgov. Rudar se bori za golo življenje, za svoj obstoj se pa bori tudi obrtnik in trgovec. Kajti rudar tvori življensko žilo teh krajev.

Zadnje čase se pa širijo govorice, deloma so te govorice postale že dejstvo, da bo izvršila TPD po nekaterih rudnikih obsežne redukcije, nekatere celo ustavila, med njimi tudi Zagorje. Zagorje je že dalo odgovor, ko so se v protest združili vsi sloji zagorske doline. Tudi Huda jama je v nedeljo protestirala proti ostrim, toda zaenkrat še nepotrebnim redukcijam.

Nehote se more človek vprašati: Zakaj to? Zakaj ta beda? Zakaj to tako veliko in hitro propadanje rudarjev in celokupnega prebivalstva, ki prebiva v bližnjem in širšem območju slovenskih rudnikov, zlasti pa v območju rudnikov TPD. Na ta vprašanja treba nujno odgovoriti. Ta vprašanja so splošnega pomena, ker pomeni njihova rešitev življenje nele za rudarje, ampak za celotno prebivalstvo.

Pri reševanju teh vprašanj prideta v poštev dva činitelja **država in TPD**.

Država porabi s svojimi podjetji in ustanovami 45 odstotkov celotne premo- govne produkcije v državi. Njena dolžnost je, da porazdeli porabo sorazmerno na vse producente, odnosno, da vpoštevata obstoječe razmere. Po našem mnenju ni v korist smotrenemu narodnemu gospodarstvu, če odvarja nove rudnike in investira v nje velike vsote denarja, dočim obide rudnike, ki so tehnično na višku, poleg tega razpolagajo z rudarji, ki so bili kot taki že rojeni in so zrasli pri rudarskem delu. Nasprotno so v rudnikih — privatnih in državnih — delavci, ki do nedavna niso imeli pojma o rudarstvu. Posledica takega nesmotrenega gospodarstva je neizmerna izguba na premo- ženju in kulturnih pridobitvah delavstva in splošnosti. V revirjih slovenskih rudnikov hira in propada obrat, pada standard delavstva.

In če pravimo, da ni v redu, da so padle nabave premoga od strani pri TPD v primeri z letom 1929 od 44.2 odstotka na 20 odstotkov

za letošnje leto, nočemo biti morebiti branilci TPD, ampak branimo s tem le golo življenje rudarjev, pa tudi drugih delovnih slojev iz območja teh rudnikov.

Pa tudi postopanja TPD ne moremo odbravati. Resnica je, da je kriza tudi njo zadela. Godi se ji pa vendar še najboljše izmed vseh industrijskih panog. Dokler bo mogla izplačevati dividende, ne sme groziti, da bo posegla po tako ostrih sredstvih, kakor zatvoritev rudnika v Zagorju.

Tudi pri redukcijah mora postopati bolj človeško. V Hudi jami hoče zopet vreči 110 ljudi na cesto, kljub temu, da so ostali tovariši izjavili, da so pripravljeni praznovati toliko dni, kolikor jih je potrebno, da bi imela tudi »odvišna tretjina« vsaj skromno skorjico kruha.

Nezgodno zavar. delavstva pri OUZD

Med delavstvom je še vedno, lahko rečemo, pretežna večina takih, ki ne pojmujejo važnosti svojega nezgodnega zavarovanja. Ta nezavednost čestokrat postavlja delavstvo v dvom ali mu je nezgodno zavarovanje sploh potrebno. Navadno posameznik šele tedaj spozna kako velike važnosti je za njega nezgodno zavarovanje, ko sam pade v nezgodo, ki mu zmanjša ali celo popolnoma vzame delovno sposobnost, in s tem seveda zaslužek. V slučaju nesreče nima delavec pričakovati pomoči od drugod, kakor edino od svojega nezgodnega zavarovanja.

Statistika nam pove, da se nezgode vedno bolj množijo. Vzrok temu je pripisovati v prvi vrsti vedno večji tehnični opre- mi obratov. Kolikor bolj se modernizirajo obrati, tem bolj je delavstvo izpostavljeno nevarnostim in nezgodam. Čestokrat pa je nezgodam vzrok tudi delavčeva neprevidnost, zlasti onih, ki delajo pri strojih. Mnogim nezgodam pa so krivi delodajalci, ker premalo ali čisto ne zavarujejo obratnih naprav z varstvenimi napravami. V svrhu pravilnega pojmovanja nezgodnega zavarovanja je treba, da vemo za bistvene naloge tega zavarovanja. Najpreje moramo vedeti, kaj je nezgodno zavarovanje.

Nezgodno zavarovanje je tista vrsta socialnega zavarovanja, ki ima namen popraviti škodo, nastalo zaradi telesne poškodbe ali smrti, povzročene z nezgodo. Pogoji je, da je zadela nezgoda zavarovano osebo pri delu ali pri takem poslu, ki ga opravlja po nalogu delodajalca ali njegovega pooblaščenca ali pa v interesu obrata. Prav tako se mora dati odškodnina tudi za nezgodo, ki zadene zavarovano osebo na poti od stanovanja do dela

Delavstvo samo je pa veliko zamudilo. Ni pravočasno spoznalo, kolike važnosti je okolnost, da more sodelovati pri raznih upravah in voditi nadzorstvo. Za to je potrebna izobrazba in pa skupnost. Smo lahko različnega svetovnega naziranja, toda en temelj nam je vsem skupen: **Delo**. Na tem temelju je mogoč skupen nastop, da skupna fronta. To je pa tudi edina pot, po kateri bomo morali hoditi rudarji in ostalo delavstvo. Če ne bo tega, bomo tudi še nadalje predmet za razne kapitalistične eksperimente.

Predpogoj temu velikemu cilju pa je, da je vsak rudar do zadnjega organiziran v svoji delavski strokovni organizaciji. Vsakdo mora doprinesiti prepotrebno žrtev in vse sile postaviti v to, da se strokovna organizacija, prav tako pa tudi delavski list čim bolj razširi in ojači delavsko odporno moč proti strašnemu izkoriščanju velekapitala.

in nazaj, ako zavarovanec ne prekine te poti v lastnem interesu ali iz razlogov, ki niso v zvezi do delovnih razmer.

Ko vemo, kaj je v bistvu nezgodno zavarovanje, je treba, da vemo tudi kaj je nezgoda. Za nezgodo se smatra ona poškodba telesa, ki je nastopila naenkrat in nepričakovano, oziroma vsaj v razmeroma kratkem času zaradi hitrega učinkovanja zunanjih pojavov na telo. Ni pa nezgoda ona delanezmožnost, ki se je polagoma razvijala, bodisi radi naravnega procesa v telesu, bodisi zaradi počasnega učinkovanja nezgodnih razmer pri izvrševanju dela. Izjemo od tega pravila tvori zastrupitev z živim srebrom, fosforjem, svin- cem in plini, kolikor je nastopila zastrupitev radi opravila s temi tvarinami v obratu.

Od leta 1922 pa do 30. junija 1932 beleži statistika okrožnega urada za zavarovanje delavcev **21.738 obratnih nezgod**. Te nezgode so se pripetile le na področju navedenega urada in med zavarovanci tega urada. Nezgode članov Bratovskih skladnic in železniških bolniških blagajn pri tem niso vštete.

Večina teh nezgod je bila lažjega značaja, tako da je bila nezgoda že po nekaj tednih brez posledic ozdravljena. Nezgodna renta pripada zavarovancu po desetih tednih in se izplačuje toliko časa, dokler delanezmožnost radi poškodbe presega 10%.

Od 21.738 nezgod je bilo priznanih **3.106 nezgodnih rent**. Ti rentniki so od leta 1922 do konca leta 1931 prejeli nekaj manj kot **pol milijona dinarjev nezgodnih rent** iz nezgodnega zavarovanja. Pri tem so vštete tudi rente vdov in sirot umrlih rentnikov.

(Dalje prihodnjič.)

Poročila z delavskih bojišč

Rudarji v boju za golo življenje

Kruha in dela nam dajte! Ogromna protestna shoda proti ponovni redukciji rudarjev v Hudi jami in ustavitvi rudnika v Zagorju

Zagorje. Nenadoma je butnila vest, da misli TPD ustaviti tukajšnji rudnik. TPD utemeljuje svojo odločitev s tem, ker je država zelo znižala svoje nabave premoga pri njej. Da se prepreči katastrofa ne samo za Zagorje, ampak za vso zagorsko dolino, se je osnoval akcijski odbor, ki ima nalogo, da ukrene vse potrebne korake, da se reši ta zadeva v zadovoljnost rudarjev in vsega prebivalstva. Ta odbor je sklical dne 13. februarja t. l. protestni shod. Shod je bil na prostem pred rudniško restavracijo. Ob priliki tega protestnega shoda so bile zaprte vse delavnice, trgovine in gostilne. Dnevni red shoda je bil: Protest proti znižanju naročil premoga pri TPD od strani železniške uprave in drugih državnih ustanov.

Predsednik akcijskega odbora Krautberger je otvoril točno ob 3 popoldne protestni shod. Zborovalcev je bilo nad 4000. Po uvodnih in pozdravnih besedah je podal situacijsko poročilo predsednik Delavske zbornice Miha Čobal. Poudaril je, da stoji Zagorje pred popolno katastrofo. Steklarne so ustavljene, kamnolomi počivajo, od 1600 rudarjev je zaposlenih sedaj še nekaj nad 700, pa še ti praznujejo. Brezposelnih je z družinami vred nad 1000, ki ne vedo, kako se bodo preživeli. Ako se ustavi rudnik, bo katastrofa popolna. Zato morajo zlasti oblasti od najnižje do najvišje izvršiti svojo dolžnost in poučiti odločujoče faktorje v Belgradu, da je tako nerazumevanje kvarno.

Joža Golmajer je poročal za delegacijo, ki je bila v Belgradu. Ministri za finance, promet, prosveto in socialno politiko so sicer obljubili svojo pomoč.

Vil. Kravos je govoril v imenu Narodne

Strok. Zveze in zahteval kruha in dela. V imenu JSZ je gov. Marinček na kratko ožigal sedanje nesmotreno gospodarsko politiko. Delavstvo bo rešila le lastna sila, če bo organizirano in složno. Delavstvo mora biti v strogi pripravljenosti, če hoče doseči kakšne uspehe. R. Šober je govoril v imenu II. rud. skupine in opozarjal, da grozi to večno zniževanje stalaža rudarjev, katastrofa socialnim ustanovam. Narodni poslanci Mravljice je obljubil, da bodo slovenski poslanci napeli vse sile, da se zadeva ugodno reši. Jurij Arh je kot tajnik Zveze rudarjev ožigal delovne razmere v drž. rudnikih in nepotreben konkurenčni boj. V imenu brezposelnih rudarjev je izpregovoril še brezposelni rudar Groznik. Slikal je budo sotrpinov in zahteval takojšnjo od pomoč. Končno je bila odposlana resolucija.

Shod je napravil na Zagorje in na vse navzoče silen vtis. Med celotnim zborovanjem je delavstvo vzklikalo: Nobene obljube več. Mi hočemo dejanj. Hočemo dela in kruha. Razmere v Zagorju so skrajno napete.

Huda jama. Kakor smo že javili v zadnji »Delavski Pravici«, je vodstvo tukajšnjega rudnika sklenilo, da zopet reducira 110 tovarišev. Za to redukcijo je hotelo pridobiti tudi delavske zaupnike, ki so se pa odločno uprli temu. Njihov predsednik tovariš Lesnik je izjavil, da so rudarji v najskrajnejšem slučaju raje pripravljeni praznovati, saj da bi imeli vsi skupaj svoj borni kruh.

To stališče je zavzel tudi zbor delavstva, ki se je vršil dne 5. februarja v hotelu Henkeja v Laškem. Zadnjega shoda se je udeležilo nad 300 rudarjev. Na shodu so govorili tovariši: Diaci in Lesnik kot zaupniki, Pliberšek iz Trbovelj kot načelnik II. skupine,

Anton Marinček kot zastopnik Delavske zbornice in Hočevnar kot zastopnik JSZ.

Zbor je odločno protestiral proti redukcijam in tudi dokazal, da niso potrebne. Odločno je zavrnil nakano, da bi morali domači delavci postati žrtve tujega kapitala. Zbor je tudi pozval vse delavstvo, da je enotno in da se trdno oklene svoje strokovne organizacije. Končno je bila sprejeta resolucija, ki se je odposlala na kr. vlado v Belgradu.

Iz obratov rudarjev je odmevala borbenost in korajža.

Trbovlje. Za brezposelne v naši občini je dala banovina 170.000 Din, ki jih nameravajo porabiti za javna dela in zaposliti brezposelne. Dela mislijo uravnati tako, da dobi zaslužek 200 najbednejših ljudi. Delali bi v izmenah dnevno po 6 ur in bi bili plačani na uro samej po 4 Din, poročeni pa po 5 Din. V brezposelni kuhinji dobiva sedaj dvakrat na dan živež okrog 170 brezposelnih. Prav umestno je, da se da tem ljudem delo, da bodo sami zaslužili za življenje. Občina ima dosti potrebe za graditev cest in drugo, pri katerih delih je mogoče te siromake zaposliti. Le več kot dvakrat je za naše brezposelne ta vsota banovine premajhna, ko pa je brezposelnih nad 700, delo in zaslužek pa bo dobilo le 200. Kaj pa drugi?

Brezposelni zahtevajo dela. Na svojem zadnjem sestanku so sklenili poslati spomenico ministrstvu socialne politike ter ministrstvu za rube in šume z zahtevo, naj se jim da delo. Konstatirali so, da se jim od ene ali druge strani podtika lenoba in to od upljivih ljudi. V svoji priloženi spomenici utemeljujejo, da hočejo delo, samo naj se jim preskrbi in da delo in zaslužek. To podčrtamo tudi mi, ker poznamo gorje brezposelnosti.

Čitaj „BESEDO“!

Rudarji

Trbovlje. V nedeljo 12. februarja je imela naša skupina svoj redni občni zbor, ki je bil dobro obiskan. Zbora se je udeležil tov. Rozman kot zastopnik centrale. Iz poročil, katere je podal stari odbor, smo mogli ugotoviti, da je skupina nekaj napredovala, posebno pa je razširila list »Delavsko pravico«. Zastopnik centrale nam je pa dal novih smernic in pobud za nadaljnje delo. V novi odbor so bili izvoljeni med drugimi tudi starejši Krekovec, s tem je prišel v organizacijo nov duh in novo delo. Zbor je posetil tudi g. prof. Ratej Mirko, ki nas je v svojem temperamentnem govoru pozival na duhovno obnovo in pravičnost v delu za delavske interese. Zborovanje je poteklo v najlepšem redu, kar znači, da se člani zavedajo težkega položaja, ki preti rudarskemu delavstvu.

Cementna tovarna. Pred kratkim so se vršile tukaj volitve obratnih zaupnikov. V odbor so bili izvoljeni od delavske strani: Lukner Jože, predsednik, Osovnik Franc, podpredsednik, Stangar Franjo, Pigac Tomo, Češnovar Vinko, za nameščence pa Mejac Franjo.

Hrastnik. Naša skupina rudarjev je imela v nedeljo, 12. t. m. ob 8 zjutraj, v lokalni pri Štihu, svoj redni občni zbor ob polnoštevilni udeležbi članstva in drugih prijateljev organizacije. Odbor je poročal o svojem delu v pretekli poslovni dobi ter dobil razrešnico. Število članstva je sicer padlo, vendar je upanje, da bodo zato drugi poprijeli s podvojeno močjo ter pripomogli do večjega razmaha skupine. Pokazala se je potreba skupnega delovanja s sorodnimi organizacijami. Delavske vrste morajo biti strnjene, da bodo mogle preprečiti napade kapitalistov, ki nastopajo enotno brez ozira na prepričanje. — Kakšna mora biti strokovna organizacija in njeni člani in kakšen je njen pomen posebno v naših dneh, nam je prav lepo povedal tov. Rozman iz Ljubljane, ki je zastopal centralo. Ako razmere za delavstvo danes niso ugod-

ne, jih je povzročilo ono samo, ki je bilo pasivno ozir. je prepuščalo vodstvo ljudem, ki niso izšli iz delavskega pokreta. Organizacijo moramo graditi doma v obratih s svojimi zaupniki, ki morajo biti močje na svojem mestu, ki so sami delavci in poznajo vso pezo njegovega življenja. Govoril je še tov. Križnik iz Trbovelj o propagandi za delavski časopis in o organizaciji podpornega fonda pri strok. skupini. V razgovor so posegali tudi drugi, tako da je občni zbor lepo potekel. V novi odbor so bili izvoljeni tovariši: Ivan Ramšak, Ivan Volavšek I., Viko Eržen, Jernej Volavšek; za namestnika: Anton Kapelari, Valentin Orešnik; v nadzorstvo: Jerij Napret in Ivan Volavšek II.

Kovinarji

Jesenice. V petek 10. t. m. se je vršil prvi plenarni obratni zaupnikov z dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika zadnje seje. 2. Konstituenta obratnih zaupnikov. 3. Poročilo blagajnika. 4. Razno.

Uvodoma je glavni zaupnik Mohorič v kratkem obrisu podal delo obratnih zaupnikov preteklega leta. Iz poročila posnemamo, da so obratni zaupniki v večini obratnih bili kos svojih nalogi, v nekaterih obratih pa se niso mogli zvesti v svoje delo. Apeiral je, da se vse delo zaupnikov poži v tem, da skušajo obratni zaupniki sami reševati probleme obrata in naj se ne gnjavi samo glavnega zaupnika, ki ima itak drugega posla dovolj. Poročilo so zaupniki vzeli na znanje s par pripombami. Po čitanju zapisnika zadnje seje, ki je bil odobren, je glavni zaupnik otvoril 2. točko dnevnega reda: Konstituiranje zaupnikov. V imenu večinskega kluba SMRJ je obratni zaupnik Toman stavil predlog, ki se je sprejel. Predlog je nekoliko spremenil lansko razdelitev obratov zaupnikom. — Pri volitvah glavnega zaupnika so bili stavljeni trije predlogi: Mohorič, Čelešnik in Toman. Izvoljen je bil dosedanji glavni zaupnik Mohorič z 12 glasovi, Toman 7, Čelešnik 3 glasove. Za namestnika glav-

nemu zaupniku je bil na predlog kluba SMRJ izvoljen Ravnik Franc, bivši glavni zaupnik. Za tajnika Pogačnik Nande, za blagajnika obratnih zaupnikov Lazar Leopold. Klub JSZ se je vzdržal volitev ožjega odbora. V 3. točki je poročal dosedanji blagajnik Flik Jakob o poslovanju parskega sklada: Dohodki parskega sklada od meseca julija l. l. (ustanovitve) do decembra 5228.10 Din. Od tega zneska se je na podlagi sklepa plenuma izplačalo, odnosno hranilo za stroškovni fond glavnega zaupnika prvi mesec 100 Din, ostale mesece 10% mesečnega dohodka parskega sklada. Skupna vsota 566.79 Din. To poročilo je bilo odobreno s pripombo, da manjka posebno poročilo o uporabi denarja od zneska 566.79 Din, dasi je bil sklep, da se o tem poroča.

Pri 4. točki je Čelešnik podal rezultat dosedanjih obratnih razprav. V debato je posegalo več zaupnikov, kar dokazuje, da točno sledijo dogodkom in nam utruje prepričanje, da bodo zaupniki ob sodelovanju delavstva v tekočem letu kos svojim nalogam.

Plenumu je prisostvoval tudi zastopnik Delavske zbornice g. Kopač, ki je pri volitvah glavnega zaupnika poudaril, da je predsednik strokovne organizacije predstavnik udarne sile, dočim je funkcija glavnega zaupnika le posredovalnega značaja.

Jesenice. Kljub sklepu zaupniškega zbora, da je vsak član obvezno dolžan posecati strokovno šolo, opazamo, da mnogih manjka. Zavedajte se discipline! Naj v nedeljo nikogar ne manjka! Držite se tudi točnosti!

Kleparji

Vsi organizirani tovariši se vabijo v nedeljo, dne 19. februarja na članski sestanek skupine I. K. M., ki se bo vršil ob pol. 10 popoldne v prostorih JSZ na Miklošičevi cesti 22-1.

Povabite s seboj tudi one tovariše, ki še niso organizirani. — Odbor.

Seznam

zaupnikov delavstva K. I. D. izvoljenih dne 28. januarja 1933. Posamezni zaupniki zastopajo sledeče obrate, kakor sledi:

Jesenice:

1. Mohorič Franc, glavni zaupnik za vse tri tovarne KID t. j. Savo, Javornik in Dobrovo ter obratni zaupnik za žično valjarno, livarno, mizarje, tesarje ter Pohilove delavce.
2. Ravnik Franc, namestnik glavnega zaupnika za vse tri tovarne, obratni zaupnik za žebeljarno.
3. Pogačnik Nande, tajnik zaupniškega zbora, obratni zaupnik za električni oddelek s pripadajočimi zunanji obrati.
4. Čelešnik Ivan, martinarna izmena Aschaver.
5. Toman Franc, martinarna izmena Wastian.
6. Biček Franc, martinarna izmena Pleich.
7. Rozman Franc, zidarji.

S tiskom vršimo prodor širimo našo besedo in krepimo delavsko zavest!

8. Kajžar Jakob, ekonomija, kamnolom, prostor in akorderji.
9. Kejžar Štefan, cevarna v splošnem.
10. Žejn Ivan, žičarna in žarilnica.
11. Lazar Leopold, mrzlovaljarna, blagajnik prasknega sklada.
12. Gaser Albin, zavijalnica in cinarija.
13. Šobrle Ciril, mehanična delavnica, kotlar- na in kovači.
14. Pušič Alojz, opekarna.
15. Markovič Ivan, galicarji, lužilci, skladišče in razno.
16. Globočnik Andrej, kurilnica, škarje, razbijalnica, avtogenski rezalci ter čuvaji.

Javornik:

1. Gerdej Anton, glavni zaupnik in fina proga izmena Novak.
2. Vلمان Anton, fina proga izmena Šober.
3. Gabriel Viktor, fina proga izmena Kučina.
4. Sirc Franc, groba proga.
5. Valter Ivan, oddelek za pločevino.
6. Gerdej Rudolf, groba proga.
7. Smolej Ivan, adjustaža.
8. Kralj Franc, mehanična delavnica in prostor.

Dobraava:

1. Jeršin Filip, glavni zaupnik in električne peči.
2. Bucek Jožef, žarne peči, elektricarji, ključavničarji, prostor in razni manjši obrati.
3. Mrkun, mize, stiskalnice in kolarje.
4. Veber Janko, strugarji.
5. Zemva Miha, mlina.
6. Ozebek Marija, obrat za šibke.

Javornik. Seja organizacijskih zaupnikov se je vršila v nedeljo, dne 12. II. dopoldne. Vidi se, da se tovariši zavedajo dela in polnoštevilno posejajo se, Obravnave so se tekoče zadeve. Tovariši so pridno posegali v debato. Če bo delo tako šlo naprej, potem nas ni treba biti strah. Korajža velja — Org. zaupnik.

Guštanj. V nedeljo 5. t. m. se je vršil redni letni občni zbor tukajšnje skupine. Udeležila se ga je nad polovico članov. Na novo je bil izvoljen sledeči odbor: predsednik Kokalj Ivan, podpredsednik Ješovnik Martin, tajnik Čivnik Ivan, namestnik Petrač Anton, blagajnik Mager Alojzij, namestnik Urbanc Feliks, odbornik Kokalj Gregor. V nadzorstvo pa Kotnik Andrej in Rožej Franc. Odbor bo imel svoje redne seje vsako prvo nedeljo po petnajstem v mesecu. Takrat bo tudi vedno prilika za poravnavo članarine.

Papirničarji

Vevče. Smrtno se je ponesrečil tov. Skrjane Anton, delavec pri gladilnem stroju, ko je dne 4. t. m. napravil drva. Privezani blod okoli života, kar je bilo usodno, ga je potegnil s seboj po bregu in ga navil okoli sebe ter zadavil. Ponesrečeni tov.

zapušča ženo, 4 še majhne otroke in še ženine starše kot užitkarje. Za družino je bil krušni oče in bo zanj njegova smrt velika izguba. Veličasten pogreb dne 6. t. m. je bil priča njegove priljubljenosti. N. v m. p.!

Vevče. Občni zbor naše skupine bo dne 26. t. m. ob 8 zjutraj v domu v D. M. v Polju. Dolžnost vseh članov je, da se obnega zbora udeležijo. Vsak zaveden delavec v organizacijo, da bo naša moč jačja. Tudi bivši tovariši, ki ste organizacijo zapustili se zavedajte, da je edino to vaša zaslomba in odporna sila! Zato vsi na občni zbor!

Kemični delavci

Ljubljana. — Vse brezposelne člane vabimo, da čimprej predložijo potrdila občine, da so še vedno brez posla. Ta potrdila je treba predložiti tajništvu Jugoslovanske strokovne zveze, palača Delavske zbornice, Miklošičeva cesta 22-I. Iz potrdil naj bo razvidno število otrok. Bližnji člani naj prinesejo navedena potrdila osebno, bolj oddaljeni pa jih lahko pošljejo tudi po pošti na gornji naslov. Vsekakor pa je treba, da hitro to store.

Viničarji

Računajte!

V predzadnji številki »Delavske Pravice« smo na podlagi števil dokazali, če se res ne izplača obdelavati vinograde, če res ni nobenega dobička več in je tedaj opravičeno zniževati viničarjem zaslužek in kratiti njihove pravice. Sedaj pa hočemo v številkah dokazati, kako znajo nekateri vinogradniki svoje viničarje izmoggavati, zakaj mora potem

Delavski tisk je naš najboljši učitelj, vzgojitelj in tovariš. V borbi za izboljšanje delavskega položaja neizprosno do skrajnosti. Je najjačji kritik neznosnih razmer, v katerih živi delavstvo, vsled kapitalističnega ustroja sedanje družbe!

viničar biti tolik revež in na kakšen način se vse zbirajo bogastva.

Viničar Krpan Anton je služil enemu gospodarju tri leta in sicer leta 1930, 1931 in 1932. Po posebni pogodbi je imel določeno denarno plačo kot drugi delavci, katere pa nikoli ni dobil. Tozadevno se je vršila sedaj viničarska komisija, pri kateri pa se vinogradnik ni hotel sporazumeti. Zato je bil viničar prisiljen izročiti svojo terjatev sodišču. Ta se glasi:

Leta 1930:	
kosil otavo 8 dni	Din 150.—
razna poljedelska dela 44 dni	„ 660.—
Leta 1931:	
vinograd reguliral 24 dni	„ 480.—
kamenje lomil, trsje sadil 16 in pol dni	„ 247.50
delavcem dajal svojo hrano 48 dni	„ 576.—
drevje podiral 2 dni	„ 30.—
za gospodarja kupil 21 kg ovsa	„ 63.—
12 sadnih dreves kupil	„ 72.—
plačal bika za gospodarjeve krave	„ 60.—
plačal potne liste za gospodar, teleta	„ 14.—
plačal hišne številke za gosp. poslopje	„ 12.—
kupil lucernino seme za gospodarja	„ 6.—
pokrmil krompirja gosp. svinjam 500 kg	„ 250.—
pokrmil koruze gosp. svinjam	„ 300.—
pokrmil fižola gosp. volom 75 kg	„ 146.—

Leta 1932:	
gnoj vozil v vinograd 1 dan	„ 15.—
vinograd rigolal 24 dni	„ 480.—
kolje delal za vinograd 3 in pol dneva	„ 52.50
gnoj vozil, oral in deteljo sejal 2 dni	„ 30.—
tri košare za škropljenje nosil 3 dni	„ 45.—
viničarje popravljaj en dan	„ 15.—
za gosp. kuluk delal 2 in pol dni	„ 62.50
kolje vozil v vinograd pol dneva	„ 7.50
steljo nosil 5 dni	„ 75.—
trto cepil 2 dni	„ 80.—
peso presejal gospodarju 2 in pol dni	„ 37.50
tri košare sadik dal gospodarju	„ 15.—
kosil seno pri drugi viničariji 5 in pol dni	„ 82.50
sušil in grabil seno 8 dni	„ 120.—
seno na hrib nosil 4 dni	„ 60.—
škropil 2 dni	„ 30.—
za setev ajde kopal en dan	„ 15.—
zidarju stregel za gospodarja 8 in pol dni	„ 170.—
cesto napravljaj 4 dni	„ 60.—

mlako čistil en dan	„ 20.—
steljo nosil ponovno 6 dni	„ 90.—
sodje nosil na hrib v prešo 13 dni	„ 195.—
ajdo nosil in mlatil 3 dni	„ 45.—
obdelovanje dveh njiv skupaj 5 dni	„ 75.—
plačal račun kovača za gospodarja	„ 144.—
pogojen in odtegnjen sadjavec 300 l	„ 450.—
pogojene, potem pa odvzete krave:	
a) ena 270 dni, ali 1620 l mleka	„ 3240.—
b) druga 151 dni, ali 906 l mleka	„ 1812.—
odškodnina za pogojene in potem odvzete njive:	

ječmena 200 kg	„ 300.—
repe v vrednosti	„ 100.—
korenja v vrednosti	„ 200.—
odškodnina za tri leta, ko je viničarjeva žena morala služiti pri gospodarju kot dekla, plače ni dobila nobene, zahteva sedaj mesečno 200 Din, sku- zahtevke skupaj	„ 17.695.—
skupaj samo Din 1800.—	
od tega je prejel vse skupaj samo Din 1300.—	
zadržanega zaslužka je torej še Din 16.395.—	

Viničar samo delaj, drugi pa uživaj. Končno pa se mora za svoj zaslužek boriti po sodiških, kar zopet pravijo nekateri, da tako z gospodarjem viničar ne bi smel postopati. Kje naj bo potem pravica? Tako naj se najbrž pojmuje ta nov solidaristični socializem. Ti delavci le delaj in bodi pokoren, gospodar če hoče ti bo zaslužek že plačal, ako pa ne, miruj in potrpi. Ako ne dobiš pravice na tem svetu, pa se zanašaj vsaj na ono po smrti, samo da ne dražiš s svojimi zahtevami delodajalca in ne kršiš solidarizma z njim.

Zlato poroko sta obhajala zakonca viničarja Rajh Ivan in Rozalija, člana ljubomerske skupine. Prijatelji in njuni dorasli otroci so jima pripravili dne 5. februarja lepo gostijo. Zlatoporočencema naše tovariške čestitke!

Št. Vid pri Ptuj. Na Svečnico se je vršil lepo obisk sestanek viničarjev. Snuje se nova skupina. Nasprotni so nekateri vinogradniki iz Ptuja. Bomo se vsi organizirali, potem pa ne bodo mogli delati izbire med organiziranimi in neorganiziranimi.

Širimo naš delavski tisk:

„Delavska Pravica“

„Besedo“

„Krekovo knjižnico“

Za tiskovni sklad »Delavske Pravice« so poslali: Skupina J. S. Z. v Celju Din 40.—. Skupina J. S. Z. na Viču Din 50.—.

Jugoslavija na konferenci o del. času

Dne 16. januarja je govoril v imenu naše vlade g. Dušan Jeremić iz soc. pol. ministrstva. Povedal je tele misli:

Skrajšanje delovnega časa na 40 ur tedensko se nam ne zdi dovolj. Rešitev stvari je odvisna namreč od nešteto postranskih momentov. Sprejetje novega delovnega časa se nam zdi prenaplajeno in premalo preračunano tudi z ozirom na delavske plače. Naša vlada je mnenja, da je to problem industrijsko razvitejših držav. Kupna moč našega prebivalstva je še zelo majhna.

Mi smo v našem listu vedno trdno naglašali, da ni problem rešen, če se uvede le krajši delovni čas, ampak da je tudi potrebno, da meze pri tem ne padejo. To se pravi: Tudi kapital naj prinese svoj del h krizi in k njeni rešitvi. Konferenca in naša delegacija nista pravilno postavili cilja do rešitve.

Kot poročajo listi, je konferenca končno odločila s 36 proti 21 glasovom, da je treba sprejeti konvencijo o skrajšanem delovnem času.

Doma in po svetu

Načrt zakona o ločitvi cerkve od države, ki je bil vložen od nar. posl. dr. Kešeljeviča in tovarišev z zahtevo nujnosti, je bil od strani skupščine in vlade odklonjen. Ta zakonski predlog je podpisalo 64 poslancev, med temi je tudi nekaj poslancev iz dravske banovine.

Nov poslanski klub so ustanovili poslanci dr. Preka, Petrak, Bakinič, dr. Kožulj in dr. Lensič. To je sedaj že četrti klub v narodni skupščini. Predsednik tega kluba, ki so ga imenovali »Narodni klub«, je dr. N. Preka.

Stanovanjski najemniki postajajo vedno bolj aktivni. V sredo, 8. februarja se je vršil v Ljubljani občni zbor. K delu se je pritegnilo več novih moči med temi tudi zastopnike posameznih strokovnih organizacij. Od strani delavcev, ki tvorijo velik procent najemnikov, bo treba večjega zanimanja in sodelovanja s to važno organizacijo.

V **Jugoslaviji** smo v preteklem letu pokadili tobaka in tobaknih izdelkov za 5 in pol milijarde dinarjev. Največ se pokadi cigaret navadne vrste (Zeta, Sava). Kakor je videti, se kadilci raje odrečejo drugim potrebam, samo da imajo za tobak. Poleg tega se pokadi ogromne količine tihotapskega tobaka, posebno v sosednjih krajih, kjer se ta žlahtna travica prideluje. Razumljivo je, da uprava monopolov tihotapce z vso srditostjo preganja, saj ji gre vsled tega v izgubo vsako leto več sto milijonov dinarjev.

Naša zunanja trgovina je v stalnem upadanju. Tako smo napram l. 1929, ko je znašal izvoz 5.329.866 ton ali 100%, v vrednosti Din 7.921.7 milijonov ali 100%, izvozili v l. 1932 samo 2.398.239 ton ali 45.99% v vrednosti za 3.005 milj. Din ali 38.57%. Po teži je tedaj padel naš izvoz za več kot polovico napram

l. 1929, po vrednosti pa skoraj za dve tretjini. Tudi uvoz se stalno manjša. Tako je v l. 1929 znašal 1.671.521 ton ali 100%, v vrednosti 7.594.7 milij. Din (100%), ki je padel v letu 1932 na 880.145 ton ali 52%, v vrednosti Din 2.859.6 milijonov ali 37.65%.

Tudi **Avstrija** se je skorajžila in zahteva obvezno armado. Le čemu in zakaj se vse države z mrzlično naglico oborožujejo? Kapitalizem se ne čuti nikjer več varnega kakor v senci bajonetov.

Italija—Nemčija—Madžarska so baje pred letom sklenile trozvezo. Naperjena je predvsem proti Jugoslaviji. Italiji se skomina po Dalmaciji in Boki Kotorski. Nemčija in Madžarska demantirata, da bi obstojal z Italijo

kak vojni dogovor. Tudi Italija je naposled te vesti demantirala.

Amerika zahteva, da se Anglija vrne k zlatemu denarnemu standardu. V zvezi s tem se poroča, da bo Amerika le pristala na ponovne razgovore glede vojnih dolgov.

11 letnico kronanja praznuje te dni sv. oče Pij XI. 11 let že torej vodi in vlada s Petrovega prestola vesoljno katoliško cerkev. Za geslo svojega dela si je izbral rek: Mir Kristusov v kraljestvu Kristusovem. — Žal, da vse njegovo prizadevanje po zbližanju in medsebojnem prijateljstvu narodov ne najde nobenega odmeva.

Azija Azijskem, je zahteva Japoncev, ki se že čuti, kajti vsled japonske konkurence je moralo v Bomboju ustaviti delo 9 predilnic vsled česar je izgubilo delo 80.000 delavcev.

Vojni dolgovi in reparacije

Takole pišejo časopisi o tem problemu:

»The Times« (angl. konservativ.). Anglija je plačala decemberski obrok Združenim državam točno — čeprav pod gotovimi pogoji. Amerika je pokazala mnogo smisla za medsebojno zvezo med položajem v Nemčiji in reparacijami, pa naj pokaže še tak smisel za medsebojno zvezo med reparacijami in njenimi dolžniki.«

Drugi angleški listi se še ostreje obračajo proti Ameriki in ji (zlasti delavci) očitajo hinavščino in lakomnost.

Ameriški listi pa trdijo, da dolgov ne črtajo drugače, ako dobe zanje kako drugo kompenzacijo. Amerika, tako trdijo, ni dobila nobenega vojnega plena, druge države zmagovalke pa. Zato prete zlasti Franciji: če ne plačate, bomo napravili gospodarsko vojsko proti tistim, ki ne bodo plačali.

Francosko časopisje pa pravi: Prav je, da nismo plačali Ameriki. Amerika je med vojno samo pri orožju več zaslužila, kot znašajo dolgovi. Ker je Amerika kriva, da mi nismo dobili dosti od Nemcev, pa še mi Ameriki ne damo.

Drugi listi pa drže pač s tisto državo, kjer so več dolžni in kjer so bolj politično odvisni.

Kapital je vojno začel, kapital je v vojni zaslužil, kapital hoče še po vojni na račun vojne iztisniti iz ljudi, kjer se le da in kakor se da, to je pa resnica o vojnih dolgovih in reparacijah.

NAROČI BESEDO

Upton Sinclair:

DOLARJI

roman

(Naslov v izvirniku: Mountain City)

Ta otrok je Jedu vedno vzbujal misli na Lizo, ker sta bili obe tako različni med seboj; v njiu se je utelešalo nasprotje dveh razredov. Spominjal se je štirinajstletne Lize — takrat je bil vprav začel opazovati svojo okolico. Liza pa je takrat že vlekla na svojih ramah breme gospodinjstva, — že takrat je bila mršavi, zagrenjeni, mučeni stvor, ki mu ni nikdar nihče prizanašal in ki je zdaj nosil dvojno breme tedanjih let. Nekoč je gospodinjila petero ljudem, kuharila trikrat na dan in pomivala, se borila z vragom alkoholom, skrbela za npravstveno vzgojo mlajše sestre in dveh manjših bratov, gonila zaspance iz postelj in jih tirala na delo, ali pa jih potaknila v zakrpano obleko in jih peljala v cerkev: — vse to in še toliko in toliko drugih, navadnih nesreč in nezgod, revščine, bolezni in smrti.

Tu pa čisto nasprotno: ljubljene bogov, ki se razcveta v zrelo žensko, ki pa ravna z njim mati kakor z igračo in z živo lutko, ker se samo brani starosti in noče, da bi lastna hči pred svetom razgaljala to njeno neizogibno nesrečo. Lulu Belle niso zavrli samo v obleki, ampak očitno tudi v miselnem razvoju; njeno blebetanje je bilo tako otročje, da Jed ni vedel, če je pri zdravi pameti. Na vsak način je bila na oči ljubka — s tisto poltjo ko kri in mleko, ki tako brž mine in ki je ne more posnemati umetnost nobenega olupševalca. Bila je sonce v bolniški sobi, žuborela je v radosti kakor vodometa. Niti sivi obraz holnega, starega deda je ni mogel otožno ubrati, saj ga bo vendar ta srčkani mr. Rusher peljal na vrt in mu pokazal kraj, kjer sta vsadila

holandske gomolje in potem bodo pazili, kdaj se bodo pokazali prvi poganjki.

A primera med Lulu Belle in med Lizo ni v Jedu rodila razredne zavesti, — to iz preprostega razloga, ker ni prav za prav sam zase nikdar mislil, da spada med proklete prebivalce te zemlje. Nameraval se je dvigniti nad nje, in tu je bil eden izmed ciljev, ki so ga vabili. Opazoval je otroka z globoko radovednostjo in ga kar požiral v svojih mislih. Videl je, kako je njegova druga sestra Magde, srčkana, zorela v ženo. Videl je, da je ta otrok zdaj prav v tistem razdobju. Ne bo več dolgo, pa bodo morali Lulu Belle obleči krilo, ki ji bo seglo vsaj čez kolena, — misli Jed Rusher pri sebi.

Njena mati je to najbrž tudi že opazila. »Ded«, je dejal otrok, »misliš, da je kaj hudega, če se igram s punčkami?«

»Ne, srček, zakaj?«

»Mama pravi, da sem že prestara in mi jih hoče vzeti. Toda ded, jaz ne vem, kaj bom potem počela, saj bom tako sama! Imam najkrasnejšo novo punčko, kar si jih moreš misliti, kaj takega še nisi videl, je tako velika kakor pravi otrok in če jo stisnem, kriči; ima prav take oči kakor jaz, pa pravi, da je nalašč tako izbral in jaz sem ji lase zadaj zvezala s trakom kakor sebi, in naredila sem ji tako lepe oblekce, — teta Lucile mi je pokazala vbode in napravila sem ji vezeno nočno srajčko in leži zdaj vso noč na moji roki. Ded, saj bi druge punčke že lahko pogrešala, kaj misliš, da ne bi smela obdržati vsaj Gladys?«

»Ne vem, srček, moraš storiti, kar ti reče mama. Ona najbolje ve.«

»Mama hoče, naj jo podarim kaki manjši deklici, a kako naj vem, da bo tam tudi vedno dobro oblečena in počesana in vse to? In tako lepa odeja, ki sem ji jo napravila za zibko — kaj naj naredim s tem? Hotela sem ubogati mamo, pa sem tako jokala, morala sem kar jokati, dokler mi ni rekla, da smem Gladys imeti še en teden.«

Kršč. soc. rudarska organizacija v Holandiji

Čestokrat se čuje od naših nasprotnikov, da kršč. soc. pokret nima sile in energije za uravnavo delavskih potreb. Posebno poudarjajo, da se zlasti rudarskemu delavstvu v Ho-

Hubertus

terpentinovo milo

landiji slabo godi prav radi tega, ker ga večinsko zastopajo kršč. soc. strokovne organizacije. Da dobimo o delu kršč. soc. rudarske organizacije v Holandiji pravo sliko, se je naš dopisnik obrnil na rudarja, ki je bil več let član te organizacije, za tozadevna pojasnila. Poročilo, ki ga je podal, je izredno zanimivo, radi tega ga v celoti objavljamo.

Sem rudar že 20 let, delal sem v nem-

ških, francoskih in sedaj holandskih rudnikih. Domovina mi ni dala potrebnega zaslužka, zato sem moral v tujino, kar se je zgodilo mnogim slovenskim rudarjem. V Nemčiji in Franciji sem bil član soc. demokratičnih strokovnih organizacij, v Holandiji pa prej navedene kršč. strok. organizacije. Ta organizacija ima organiziranih samo rudarjev in kovinarjev 33.416; jaz sem bil na pr. vpisan pod centralno številko 20.812. Ta organizacija vodi večinsko delavsko politiko v Holandiji, jako močna je tudi gospodarsko. V svojem delu se omejuje samo na strokovno in gospodarsko zaščito delavstva, v državno politiko se ne vmešava. Vsak član te organizacije pa mora kot katoličan izpolnjevati vse dolžnosti, v nasprotnem slučaju je izključen. Ob nedeljah in praznikih gredo vsi člani skupno k službi božji. Rudarski prazniki se praznujejo zelo slovesno. V organizaciji vlada prava složnost in disciplina. Vsi člani so kot ena velika družina, pomankanja ne trpi nihče; ako je član v težkih gmočnih razmerah radi bolezni ali česa drugega, ga podpre organizacija in tudi članstvo.

Svojo centralo ima v Nerlingu. Centrala ima štiri poncentralna tajništva. V centrali sta

školi, francoskih in sedaj holandskih rudnikih. konference obravnavajo strokovna poročila in organizatorične zadeve. Ako član dvakrat izostane, je izključen. V delavskih kolonijah imajo organizacije honorarično nameščene tako zvane komisarje, kateri uravnavajo vse potrebno med članstvom in dajejo poročila o delu na konferencah. Prispevke za organizacijo oddajajo člani tem komisarjem doma ob priliki, ko jih obiščejo. Kakor razvidite, se vrši vse organizacijsko delo že doma med člani-delavci. Organizacijski aparat je tako urejen, da more vedno napredovati, vse gibanje se vrši intenzivno in smotreno, kar sem že omenil; vlada pravo zadovoljstvo, kakršnega nisem našel še nikjer. Popivanje, preklinjanje, konkubinati so pri članstvu te organizacije izključeni; za te prestopke sledi tudi izgon iz dežele, če je inozemec. Preden nastopiš delo, moraš biti strokovno organiziran.

Kaj pa je ta organizacija v deželi dosegla v javnopravnem pomenu? Že pri rudarski stroki vam moram povedati, da prav nikjer niso delavni pogoji tako zadovoljivi, nego tukaj. Rudarska panoga ima svoje rudarske svete, kateri uravnavajo zakonitim potom vse delavne pogoje in mezde, še več, regulirajo celo kupni trg s svojimi konzumi. Delavski obratni sveti v sporazumu z delavci in podjetniki določajo mezde, akorde. Ti obratni

je odličen domač izdelek

dva strokovna ravnatelja-inženirja. Eden za težko industrijo, drugi pa za ostale stroke, poleg tega dvajset strokovnih tajnikov, ki so izšli iz organizacijskih strokovnih šol. Vseh nameščencev ima nad sto, ki opravljajo samo strokovno organizatorično delo. Vsak teden se vršijo tako zvane strokovne konference. Te

Nашe ženstvo kupuj samo domače milo!
Nашe gospodinje, zavedajte se: Z nakupom domačega blaga ... za svojega moža ... za svojo družino ... Pomnite, da ni vsako milo z znanim imenom domače milo!

8. poglavje.

Borza.

I.

Stari Walter Ewarts je bil oče predsednika Farmerske in trgovske banke in tast najstarejše Warrennerjeve hčere. Kakor bogataš, ki ima v več bankah svoje varnostne predale, je hodil od banke do banke, odpiral predale in rezal z zločljivimi skarjami, ki jih je nosil v žepu, kupone. Vrh tega je prejemal pisma, polna nakazil za dividende in dopoldne, ko so se odprle borze v New-Yorku in v Chicagu, je po nekaj ur presedel v dvorani za občinstvo pri tej ali oni mešetarski firmi in opazoval zmedo števil, ki so jih podjetni gospodje brali z brzojavnih trakov in jih z rdečo modro ali belo kredo pisali na deske. Popoldne se je stari gospod umaknil v Catonnah-Country-Club, se sprehajal po prostoru za golf in zapodil nekaj žog v umetno jezerce. Ker ni na noben način hotel dati na glavo čepice za golf, je bila njegova pleša temnorjavo zagorela in s svojim okroglim, veselim obrazom je bil res podoben pravemu bro-nastemu Budu.

Kadar je deževalo, da ni mogel hoditi po prostoru za golf, je šel obiskat bolnega prijatelja Claudeja Warrennerja. Jed je moral postaviti k postelji zločljivo mizico in prinesiti igro Cribagge. Potem je sedel k oknu in se navidez zatopil v učenje, v resnici pa mu ni ušla niti črka pogovora, ki sta ga imela v odmoru med igrami. Stari Ewar je poznal poslovni svet, finance, politiko in modo v Mountain-Cityu, njegovo govorjenje je bilo en sam zaklad zgodbic, pojasnil in podvigov. Njegovo vedenje do te zmede in preganjanja pa je bilo tako kakor vedenje kakega zvezdoslovca z Marsa, ki opazuje prizor skozi daljnogled. Neverjetno, kaj so vse počenjale te človeške žuželke; staremu gospodu se je pa vse zdelo prav verjetno, in kadar je pravil kako zgodbico, je na koncu bruhnil v glasen krah.

Iz teh razgovorov je Jed izvedel, ne da bi se mu zdelo kaj posebno čudno, da se Mountain City v političnih razmerah ne razlikuje nič od Ziona: to se pravi, ena stranka je imela moč in se je bavila s tem, da je iz koncesij, ki jih je dajala, mesto, sesala denar druga pa, ki je hotela priti do časti in dostojanstev, je stranko št. ena z vsemi silami napadala. Skupine kapitala, ki jih je nadzirala ta ali ona mogočna in vplivna osebnost, so dobivale od mesta naročila in dovoljenja in dajale potrebni denar, da so poleti lahko postavile svoje kandidate za različne urade in jih novembra dale tudi izvesti. Jed je izvedel imena mogočnjakov in trustov, ki so jih imeli v oblasti. Slišal je divje zgodbe o sporih in vojskah iz sedanosti in iz preteklosti o roparskih pohodih in o škandalih vseh vrst. Ni ga presenečal nasilni značaj teh dogodiljajev, saj je vzrasel v gorovju in je vedel, kakšen je »tabor zlatokopov, ki je postal velik«.

Jed je izvedel tudi marsikaj o zasebnem življenju teh mogočnjakov. Ni se mu zdelo nič čudno, da so prav tako kakor v Zionu cele dolge noči igrali poker, obilno pili in si med seboj razbijali gobce; njihove ženske so zdaj pa zdaj izginjale in ujeli so jih v objemu tega ali onega ljubimca ali pa pri »ščipalnih« avtomobilskih izletih. Jed je izvedel, da so bili na robu dražbe ljudje, katerih poklic je bil, da so vohali za takimi nespametnimi dejanji in potezami, podkupovali so posle, najemali detektive, grozili da bodo obvestili tisk — in na ta način so imeli svoj »lov« in tlačili velike vsote denarja v svoje žepce.

Ker je Jed nekoč poslušal telefonski razgovor med izdajateljema Zionskega »Stara« in med nekim uradnikom Rocky-mountainske Sladkornice se ni prav nič čudil, ko je slišal, da največja mošnjovrta v Mountain Cityu, lastnika slavne »Poste« Gammon in Godson sedita na najvišji stražnici goratega kraljestva, oborožena z baterijo daljnogledov bila brezhibno urejena organizacija za odkrivanje zločinov in poveljujeta armadi dvesto šolanih opazovalcev. —

Nabirajte novih naročnikov za Delavsko Pravico!

sveti uredijo prav vsako zadevo s strani delavstva, ti nakažejo mezo, stanovanje, te javijo oblasti, skrbje za dovoljenje bivanja v deželi itd.

Kaj pa, če si brezposeln ali bolan? Prijatelj, vse je preskrbljeno, za vse dobiš potrebno podporo od organizacije, povem ti celo to, da živi v Holandiji brezposelni delavec bolje nego v Jugoslaviji zaposleni. Domačini sploh ne poznajo brezposelnosti. Brezposelnosti so v zadnjem letu postali le tuji. Za domačine pa skrbi organizacija, da so zaposleni. Prijeti pa morajo za vsako delo, v tem ni izbire.

Organizacija ima svoje produktivne zadruge, posojilnice, veliko svojih stanovanjskih hiš. Plače prejemajo delavci potom organizacijskih posojilnic. To pa je urejeno takole: Če je delavec en mesec prejel več, nego potrebuje, ostane višek v posojilnici; ako pa zasluček ni dosegel eksistenčnega minimuma, ki je v naši valuti določen na osebo 800 Din mesečno, mu denarni zavod brez da ima denar naložen, izplača to vsoto. Vlaganje seveda ni obvezno, pač pa je večina delavstva, ki se tega drži, ker mu je to v korist.

Ali je premogovna industrija na Danskem tudi v krizi? O, seveda je, ampak tu skrbje organizacije za trg potom za to postavljenega višjega rudarskega sveta. V tem svetu so zastopani delavci in podjetniki. Ta skupni rudarski svet išče sporazumno trge za oddajo in regulira cene proizvodnji. Ako je produkcija dobra, so tudi zaslužki boljši. Vse delo in konzum sta v rokah onega, ki dela in producira. To si je delavstvo izvajalo s strokovnim pokretom prav v krščanski organizaciji. Podjetniki, čeprav so krščanskega naziranja, bi tako ne postopali, če bi jih ne prisililo do

tega organizirano delavstvo. Je pa tukaj organizacija, ki je res krščanska in zahteva krščanskega delovanja prav od vsakega. Štrajki so izključeni, ker mora podjetnik vsemu ugoditi. Seveda so zahteve prilagodene razmeram.

Kakor vidiš, tovariš, so vsa natolcevanja nekaterih do krščanskega delavskega pokreta v Holandiji in drugod prav neosnovana. Moč imajo prav radi tega, ker se delavstvo zaveda potrebe, biti organizirano. Saj vidiš, da bi bilo tudi pri nas drugače, če bi delavstvo bilo tako organizirano, kot je na Holandskem. Brez nič pa ni nikjer nič! Želel bi, da tudi naše delavstvo uvidi potrebo, biti strokovno organizirano, pa bi se mu gotovo boljše godilo. Posebno bi to morali storiti rudarji, pa ne bi v tem slučaju zaslužili mesečno samo 300—400 Din. Jaz pa sem, kakor vidiš, na dopustu in bom šel nazaj, ker v domovini nimam kruha, kakor ga ima v Holandiji Holanec, poleg njega pa še jaz kot tujec.

Pismo urednika

Dragi tovariš Tone!

Tvoje pismo, ki sem ga objavil v zadnji številki »Delavske Pravice« je dokaz, da postaja tudi kmetijska mladina vedno bolj aktivna in delavna. Vse to kar omenjaš v pismu popolnoma drži. Tudi kmetijsko delavstvo bi bilo potrebno slične organizacije, kot jo imajo vinčarji. Marsikaj bi se jim na ta način izboljšalo. Upajmo, da bo počasi tudi to.

Pred vsem treba mladino usmeriti na pravo pot. Zato je Tvoja zamisel popolnoma ustna. Tudi med kmečko delavstvo je treba zanesti idejo krščanskega socializma. S pridnim, vztrajnim in požrtvovalnim delom se bo izvedlo tudi to. Želim, da vztrajate in delate na začrtani poti. Uspehi ne bodo izostali.

Te tovariški pozdravlja urednik.

V. Eržen:

Iz hrastniške kronike

(Nadaljevanje.)

Pri otvoritvi novega prosvetnega doma sta imela zasluge načelnik šol. odbora g. Ferdo Roš in še živeči g. Ivan Sorčan, nadučitelj, ki je vodil hrastniško šolo 36 let do svoje upokojitve leta 1923. Njegov naslednik na deški šoli je upravitelj g. Franc Lebar, na dekliški pa ga. Hermina Lunder. Izmed učiteljev, ki so delovali na zavodu, omenjamo: Viktor Galtija, ki je poučeval petje; zaslužen šolnik in organizator učiteljstva je bil zlasti Armin Gradišnik; Jakob Rainer je bil poznan po svoji darežljivosti in sestavljanju raznih mehaničnih naprav; gđ. Flisova je delovala kot učiteljica ročnih del polnih 35 let. Na šoli je nastanjena obrtno-trgovska nadaljevalna šola, ki je v času svojega devetletnega obstoja mnogo pripomogla k naobrazbi obrtnega narasčaja. Število otrok na obeh šolah se ceni na okroglo 1000. Za to veliko število otrok postajajo šolski prostori pretesni in misli se zato na zidavo novega šolskega poslopja. Vseh učnih moči je 22 in sicer 20 posvetnih in dva kateheta.

Katoliško prosvetno gibanje se je pričelo pri nas zelo pozno. Prvi zavednejši katoliški fantje in moške so delovali v telovadnem odseku »Orel« na Dolu; le-ti so dali tudi pobudo za ustanovitev katoliškega društva v Hrastniku. Sestavili so pripravljalni odbor pod predsedstvom dr. Ivo Pirca, rudniškega zdravnika. Ustanovni občni zbor se je vršil 17. oktobra 1920 v gostilni Avgusta Rücklna. Zanimanje

za ta občni zbor je bilo veliko, saj so prišli tudi nasprotniki. K društvu je takoj ob ustanovitvi pristopilo 74 članov, ki jih je nabrala Olga Gričarjeva. Delovanje društva je bilo v začetku omejeno, ker ni bilo prostorov in ne sredstev za izobraževanje; šele leta 1924, ko je pozidal g. Alojz Logar dvorano z odrom za igre, se je začelo pravo društveno življenje. Osnovala sta se pevski in dramatični odsek, ki sta privabila mnogo mladine. Navdušenje je rastlo in kmalu je bilo potrebno ustanoviti še druge odseke, ki so se pozneje povečini preosnovali v samostojna društva. Člani prvega društvenega odbora so bili: Janko Arnšek (predsednik od 1920 do 1929), Andrej Dolanc, Andrej Strehar, Olga Gričarjeva, Jakob Safošnik, Franc Kozar in Ivan Kurnik. V odboru telovadnega odseka so se nahajali med drugimi: Jože Arnšek, Franc Gačnik, Ivan Kozole, Alojz Jazbinšek, Franc Barachini in Alojz Gričar. Društvo, ki se je prvotno imenovalo Slovensko katoliško izobraževalno društvo, se je ob svoji desetletnici prekrstilo v Prosvetno društvo in ima največ zaslug, da so se katoličani v Hrastniku zdramili in organizirali. Posebne krajevne prilike so prinesle leta 1926 organizacijo Krekove mladine, ki je povečini prevzela delokrog Prosvetnega društva. Zgodovina katoliškega pokreta je tesno zvezana z imenom Janko Arnška; brez njega se do leta 1929, ko je prišel duhovnik, ni zgodilo ničesar. Razna društva ga štejejo med svoje ustanovitelje, kakor na pr.: Krekova mladina, Delavska hranilnica in posojilnica, Konzumna zadruha, Vincencijeva konferenca in še nekatera obrtna društva. (Dalje.)

Delavcem v premislek

Dan za dnem tarnamo o slabih časih, krizi, nizkih plačah itd. Resnica je, da danes večina delavcev živi v skrajno slabih razmerah, tako da ne more preživljati svoje družine. Druginja raste dan za dnem. Delavske plače se znižujejo. Delavstvo se temu upira, kar se pač v današnjih časih more. V takih podjetjih, kjer so močne strokovne organizacije, se še nekaj ubrani. Kjer pa tega ni, so delavci izpostavljeni vsem mogočim šikanam. Sami smo si krivi, kajti vse drugo je prej, kot pa delo v organizaciji. Sedaj v pustnem času se prirejajo vse mogoče veselice. Društva kar tekmujejo med seboj. Kulturna delavska društva (imen ne bom navedel) mislijo, kakšno kulturno delo vrše, če naredijo ples in se pleše cele noči. Kdor se plesa ne udeleži, ni zavezen član. Vprašam Vas, kakšne koristi ima vendar od tega delavec? Ali se ne naplešemo dovolj cel teden pri delu? Kaj vendar mislite, da podjetje ne vidi, da ima delavec še dovolj denarja tudi za ono, kar ni neobhodno potrebno. Čas je že, da enkrat spregledamo. Ne mislimo, da kriza pojema, ne, saj je šele začetak. Treba je z vso resnostjo gledati naprej, kaj nam prinaša bodočnost. Kako se postaviti v borbo, ako še za en dan borbe, ki bi se nam usilila, nimamo sredstev za preživljanje naših družin. Delavci! Pustimo zabave in ples na strani in primimo za delo tam, kjer vedno manjka delavcev, t. j. v strok. organizaciji. Bilo je preteklo leto. V večjem podjetju se je vsemu delavstvu odpovedalo delo. Kaj bo sedaj? Veliko jih je bilo brez vsakih sredstev, ker pač niso mislili en teden naprej. Če pa pogledamo danes, ko se zopet dela, je pa že vse to pozabljeno. Samo da sem danes sit in me ne briga, kaj bo jutri, si marsikdo misli. To so materijalisti! Premagajmo samega sebe in prenovimo celotno družbo, da se nam ne zgodi kakor Sodomi in Gomori. Delajmo v svojih strokovnih organizacijah in uspeh nam je zagotovljen.

Razno

Borza.

Stratz Rudolf opisuje takole življenje na londonski borzi: »Takole si delajo tukaj denar. Tu stoji velika skleda za juho. Vsak lahko pride zraven, kdor ima žlico. Za en funt šterling si že more kupiti delnico in pustiti, da (radi njega) gre Culukafer iz Transvaala v rudokope, ali da postane kulij iz Indije capin in suženj v čajnih plantažah, ali da zadene vročica Malajca pri kotlu na ladjab v Rdečem morju... Vse za 20 okrajanov... Sami pa med tem časom oblečejo frak in belo kravato in gredo v hotel Savoy na kosilo. Tam v Whitechaplu pa umirajo ljudje od lakote javno na cesti. To jih ne sme motiti! Dobre živce in v nedeljo trikrat v cerkev!«

Nove knjige

Izšla je knjiga »Samoupravno gospodarstvo« v dravski banovini. Knjigo je izdala Kraljevska banska uprava dravske banovine. Knjiga je zelo bogata izčrpnih poročil in statističnih tabelah, kar bo omogočalo vsakemu, da dobi točen upogled v delo našega samoupravnega gospodarstva. V uvodu omenja, da je Kraljevska banska uprava osnovala poseben referat za statistiko, kakor tudi, da se bo v bodoče objavljalo vse statistično gradivo iz vseh panog javnega življenja. Ta korak je izredno važen, ker bo vsem onim, ki se s tem problemom pečajo in pri njem sodelujejo, omogočilo, da dobijo upogled v notranje delo naše samouprave.